

בגרות מחשבת
פרק ראשון
”אדם מחפש את עצמו”

דודי זינגר

אנשים רבים מחפשים את משמעות החיים. יש התוהים על משמעות חייהם בשעה שהם חושבים על מעגל החיים, המתחיל עם לידת האדם ומסתיים במותו, ויש המבקשים את משמעות החיים בזמן שהם מתבוננים בטבע, בנפלאות הבריאה. אלו ואלו מבקשים לדעת מהי הדרך הנכונה לחיות את החיים ולהפיק מהם את המרב והמיטב.

יוני נתניהו קצין בצנחנים, מפקד סיירת מטכ"ל, מעוטר עיטור המופת. אשר נהרג במהלך מבצע אנטבה לשחרור בני ערובה ממטוס אייר פראנס שנחטף לאנטבה שבאוגנדה. בעקבות מותו הוענק למבצע השם "מבצע יונתן".
כותב בספרו "מכתבי יוני" על החיים ללא מטרה ואידיאלים:
מצד אחד נוח לאדם "לזרום" עם החיים, לאכול, לישון, לקנות ולא לעסוק בשאלות פילוסופיות עמוקות שעניינן מהות החיים ותכליתם. מצד אחר, **אדם מרגיש כי חיים ללא מטרה, ללא משמעות, ללא אידיאלים, פירושים במובן מסוים לחיות "סתם" מכוח השגרה וההרגל,**

אלימלך בר-שאל-אנשי פנים ואנשי חוץ.

ישנם שני סוגי בני אדם:

איש החוץ - עסוק כולו (או רובו) במתרחש סביבו. סקרן ומגלה עניין בכל דבר שמתחולל מחוצה לו. רק למקום אחד אינו שם לב - לתוך עצמו. לא מכיר בעצמיותו. השהייה במחיצת עצמו גורמת לו שעמום.

איש הפנים - עיקר תשומת ליבו פנימה. עולם פנימי עשיר ומגוון. מתוך נפשו רואה את העולם כצבעוני ומגוון. יוצא אל מחוץ לעצמו לעיתים רחוקות ולזמן קצר.

הרב אלימלך בר שאל מעדיף את איש הפנים כי רק הוא מוכשר לתשובה. תנאי ראשון לתשובה הוא הכרה בפגמיו ולכך איש החוץ כלל אינו מסוגל. איש הפנים ישים לב לפגמיו ואז יוכל לתקנם.

איש החוץ - רחוק מתשובה, כיוון שאינו קרוב לנפשו, ואינו חש את נפילותיו המוסריות.

איש הפנים - קרוב לתשובה, מכיוון שהוא קרוב לנפשו וחש מיד כאשר ישנה נפילה מוסרית, וכך יכול לתקנה.

האדם מחפש תוכן לחייו

הפסיכולוג היהודי ויקטור פרנקל כתב בספרו **האדם מחפש משמעות** על אודות אנשים שהצליחו לשרוד את השואה ולא איבדו את רצון החיים. **אותם אנשים הציבו לעצמם מטרה שלמענה רצו להמשיך לחיות, ודבקותם במטרה נתנה לחייהם משמעות.**

"מי שיש לו 'למה' שלמענו יחיה, יוכל לשאת כמעט כל 'איך' (ניטשה): פרנקל מביא את סיפור חייו כדוגמא לכך- כאשר נשלח למחנות נלקח ממנו יחד עם חפציו גם כתב יד של חיבור שכתב בפסיכולוגיה. הרצון לשחזר ולכתוב מחדש את החיבור (כתרומה לאנושות) החזיק אותו בכל שנות השואה, וגם כשהיה חולה בטיפוס החזיק מעמד בכתיבת משפטים עם סיכ כל פתקאות שמצא. לאחר המלחמה כתב ופרסם את הספר.

מסקנה: כל אדם צריך לברר לעצמו את מטרת חייו ייעודם ומשמעותם. ככל שלאדם תהיה ברורה יותר מטרת חייו ומשמעותם – יהיה לו יותר כח רצון לחיים עצמם, ויכולת להתמודד עם כל האתגרים שבהם.

מדוע מחפש אדם משמעות לחייו?

החתיירה המתמדת של האדם להעניק לחייו תוכן ומשמעות (חומרית, רוחנית או שילוב של שניהם יחד) מעוררת את השאלה מהו המקור לחתיירה זו. יש אנשים המייצרים לעצמם משמעות שתעניק תוכן לחייהם (מחקר, ארוחה טובה, הצלחה בלימודים) ויש הסבורים כי **המשמעות קיימת** בעומק החיים והמשימה המוטלת על האדם היא לחשוף אותה.

הלל צייטלין "על גבול שני עולמות"

הלל צייטלין הדגיש בדבריו כי האדם מחפש משמעות לחייו, מאחר שבגופו נמצאת נשמה גדולה שאיננה מסתפקת במשמעות חיצונית רגעית אלא שואפת ומתגעגעת ל"משהו" אין-סופי.

* הנשמה האלוקית המצויה בקרב האדם, גורמת לו להרגיש חרטה על דברים לא טובים שעשה, ורצון לתקן מעשים אלו, והיא המקור להרהורי התשובה המתנוצצים בקרבו.

הנשמה זקוקה למשמעות שתתאים לרמתה הרוחנית. היעדר משמעות לחיים (בניגוד למציאת משמעות הגורמת שמחה), ובעיקר מצב של אי-סיפוק רוחני לנשמה, עלולים להביא (במצבים מסוימים) לידי תחושת תסכול וחוסר שלימות. יש אנשים שמנסים להשתיק את הקול הפנימי של נשמתם, ומנסים לברוח ע"י שקיעה בחומריות.

אך הקול הפנימי של נשמתם, ממשיך לגרום להם רגשות חרטה והרהורי תשובה. האדם צריך להקשיב לקול הפנימי שלו ולתת לקול להנחות אותו.

מהר"ל- "תפארת

המהר"ל, בספרו תפארת ישראל, מזהה את רצון האדם לחפש משמעות לחייו כחלק מהרצון ל"מימוש עצמי" (בשפת דורנו).

בכל הנבראים – מציאותם השלמה – כבר קיימת בהם בפועל ואינם צרכים לעבוד על מנת לממש את עצמם:

א. במלאכים- שלמות רוחנית, והם לא צרכים להתאמץ על מנת להגיע לאותה השלמות.

ב. בנבראים הגשמיים- שלמות חומרית. (הפרה , הסוס , החמור , הפרח , העץ), פועלים לפי ייעודם ללא מאמץ מיוחד ובאופן טבעי.

האדם צריך לעמול ולעבוד על עצמו מבחינה מוסרית, כדי שיוציא את אישיותו מהכח אל הפועל, ויהיה ראוי לשם אדם.

הערה:

שמו של האדם, מרמז על אופיו המיוחד: האדם צריך לעמול להוציא את אישיותו מהכח אל הפועל, כמו אדמה המוציאה מהכח אל הפועל, את הגידולים הצומחים מתוכה.
שמה של הבהמה, מרמז על אופיה: בה-מה, כלומר: כל מה שיכול להיות- כבר קיים בה [אין לה אפשרות להתקדם].

כל זמן שאדם חי בעוה"ז, הוא קשור לעולם החומר, ואינו יכול להגיע לשלמותו הרוחנית. רק לאחר שנפרד מהחומר (נפטר) – יכול להגיע לשלמות בפועל.

כיוון שנשמתו של האדם היא רוחנית, ושואפת לדברים רוחניים, אך, היא נמצאת בעולם ובגוף גשמיים וחומריים- דברזה נחשב חסרון מבחינתה, כחסרון הקיים לבת מלך שנישאה לאדם עירוני [פשוט].

הדרך למילוי חסרון זה – ע"י קיום תורה ומצוות, שאז אדם מגיע לשלמות רוחנית.

לדעת המהר"ל מקור החיפוש אחר משמעות החיים הוא צורך של האדם לבטא בפועל את הפוטנציאל הרוחני הטמון בו, ובאמצעות מימוש הפוטנציאל - להגיע אל השלמות.

לסיכום:

שאלה:

מדוע האדם מחפש משמעות לחייו?

תשובה:

לדעת הלל צייטלין האדם מחפש משמעות לחייו, מאחר שבגופו נמצאת נשמה גדולה שאיננה מסתפקת במשמעות חיצונית רגעית אלא שואפת ומתגעגעת ל"משהו" אין-סופי.

לדעת המהר"ל מקור החיפוש אחר משמעות החיים הוא צורך של האדם לבטא בפועל את הפוטנציאל הרוחני הטמון בו, ובאמצעות מימוש הפוטנציאל - להגיע אל השלמות.

אדם ומשמעות חייו - אין דבר העומד בפני הרצון

מהי משמעות החיים?

אחת השאלות העיקריות המעסיקות את "האדם החושב" היא שאלת משמעות חייו ותכליתם.

יש אנשים הסבורים כי מטרת חייהם היא ניצול מְרָבֵי של הנאות החיים לסוגיהן. רובנו מבינים כי הפוטנציאל הרוחני הטמון באדם אינו מסתפק בהנאות החיים כמטרה בלעדית, ולפיכך אנו מוצאים גישות מגוונות באשר לשאלת המשמעות שיש להעניק לחיי אדם.

להלן נעיין בחמישה מקורות מדבריהם של גדולי ישראל העוסקים בשאלה זו:

א) **הרב שמשון רפאל הירש**, מייסד שיטת **תורה עם דרך ארץ**, שהתמודד עם מגמותיהן הרוחניות של תנועות ההשכלה והרפורמה בגרמניה קבע, בניגוד להשקפת הנצרות, **כי ייעודו של האדם הוא לתקן את עצמו ולזכך את החיים הגשמיים.**

לפי הנצרות, חטא האדם הראשון הביא לכך שהאדם הוא יצור מקולל אשר נועד לחטוא, ולכן החטא הוא מצב שיש לקבל אותו כחלק מהמציאות ואין אפשרות להיאבק כנגדו.

לפי הרש"ר אשר מציג את תפיסת היהדות למציאות של חטא, ה"חטא הקדמון" אינו מונע מהאדם לתקן את עצמו ולהגיע אל השלמות, ויש לשאוף למציאות חיים ללא חטא, גם אם מדובר במציאות שקשה להשיג אותה, זאת צריכה להיות השאיפה שעל האדם לחתור להשיגה.

החטא אינו טבוע באדם. הברירה אם לחטוא או לא נמצאת תמיד בידי האדם. האדם כפרט והאנושות כולה, יכולים לחנך עצמם להתקדם לשלמות מוסרית ולסלול בכך את הדרך חזרה לגן-עדן.

ב) רמב"ם – "ההקדמה לפירוש המשנה"

לכל דבר יש תכלית! כל דבר שנוצר באופן מלאכותי, בידי אדם- מטרתו ברורה או ניתנת לבירור, באמצעות בדיקה אצל היוצר לגבי מטרתו בעת יצירת הדבר.

כל דבר שנברא על ידי הקדוש ברוך הוא בעולם: דומם, צמח, חי- כולם נועדו לתועלת האדם ושימוש. חלקם באופן ישיר, וחלקם באופן עקיף, חלקם- תועלתם גלויה, וחלקם- תועלתם סמויה ונסתרת מהבנתנו.

לכל יצור בטבע יש תכונה ייחודית [דבורה-דבש, עכביש-קורים] אך לאדם יש תכונות רבות ומגוונות.

תכונתו המרכזית והמשמעותית של האדם: לברר **בשכלו** את האמת, **ובכך נבדל הוא מהבהמה**.

אזהרה- כחלק מפיתוח הצד השכלי, אדם צריך להיזהר לא לשקוע בחומריות- כי היא מרחיקה אותו מללכת בדרך שכלו.

תכלית העולם וייעוד האדם- להיות "אדם חכם וטוב":

אדם חכם- מברר בשכלו מה ראוי לעשות בעולם, ולא יזו מטרות עליו לשאוף.
אדם טוב- עושה בפועל את מה שראוי, ולוקח מהחומריות במידה, כך שאינו נסחף אחרי החומריות, אלא נעזר בה.

סיכום דברי הרמב"ם:

- אם האדם מבלה את חייו בתענוגות הגוף הוא שווה לבהמה.
- האדם צריך לעסוק בתיקון הגוף והמידות במידה שיתקיים ויוכל לעסוק בחכמה.
- מטרת האדם מחייו: "איש חכם וטוב" (שילוב של חכמה ומעשה).

ג) רמח"ל - רבי משה חיים לוצאטו

התייחס בספרו **מסילת ישרים** אל חובתו ומטרת חייו של האדם.

בפרק א' הדגיש רמח"ל כי **חובת האדם ומטרתו היא "להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו"**.

לעומת זאת, בפרק י"ט קבע כי המטרה העיקרית בחיי האדם היא **פעולתו ועבודתו למען הגדלת כבודו של הקב"ה בעולם**.

שאלה:

כיצד משתלבות שתי המטרות של האדם בחייו?

תשובה:

האדם נברא בכדי להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו וזהו התענוג הגדול מכל התענוגות הקיימים. תענוג זה ניתן להשיג רק בעולם הבא, אך הדרך להגיע לכך היא בעולם הזה (העולם הזה: פרוזדור = מסדרון. העולם הבא: הטרקלין = הסלון). האמצעים בעזרתם יכול האדם לקנות את חלקו בעולם הבא הם המצוות. ומצוות ניתן לעשות רק בעולם הזה.

אדם שמקיים מצוות בעוה"ז, כדי לקבל שכר בעוה"ב – זה "לא רע", אך אין זו כוונה ראויה ושלימה. המצב השלם והרצוי הוא שהאדם עושה את כל מעשיו, כדי להרבות את הטוב ואת כבוד ה' בעולם.

האדם הושם בעולם הזה, כדי שיוכל להשיג את העולם הבא, אך יש פה מכשולים המרחיקים אותו מכך והן התאוות החומריות. העולם הזה הוא מלחמה חזקה עם נסיונות.

החסידות השלימה, היא כאשר אדם חושב על טובת כלל האומה, ולא רק על טובת עצמו, וכאשר הוא מצטער בצער הכלל, ומתאוה לגאולה השלימה.

ד) הרב אליהו זסלר :

אחד מגדולי תנועת המוסר בדורות האחרונים, מזהה את הנתינה ואת עשיית החסד כתכלית בריאת העולם.

יש באדם שני כוחות :

<u>כח הנטילה</u> (לקחת, לשבוע, הב הב)	<u>כח הנתינה</u> (לתת, להעניק, חסד)
<u>שורש כל רע.</u>	<u>ממידות ה'.</u>

עשני כוחות אלה, הנתינה והנטילה – הם שורשי כל פעולות האדם בעולם, ואדם תמיד צריך לבחור באחד מהם. לעיתים אדם פועל מתוך רצון לתת לכלל/לזולת, ולעיתים מתוך רצון ליטול ולקבל לעצמו מאחרים.

כתוב: "עולם חסד יבנה":

א) התכלית והכוונה בבריאת העולם: רצון הבורא, להתחסד (לעשות חסד) עם בוראיו.

ב) כח הנתינה של האל לבוראיו הוא כח בלתי פוסק הפועל בעולם.

אדם שעסוק רק בנטילה נהיה אטום ולא מרגיש את כח החסד של ה' בעולם ולכן לא יכול להנות מחסד ה' (ובכך הוא מקלקל את כוונת ה' בעולם).

רק מי שיש בו חסד- יכול לקבל חסד. על האדם לחזק את כח הנתינה שלו ובכך הוא מתקן את העולם ו"עוזר" לה' להיטיב עם בוראיו ובכך עוזר לעולם להשיג את תכליתו (הסיבה בגללה הוא נברא).

משמעות החיים ע"פ הרב זסלר הינה נתינה ועשיית חסד בעזרת כח הנתינה, ע"י החסד שלנו אנו "נותנים מקום" לחסדו של הקב"ה לחול בעולם.

ה) הרב אברהם יצחק הכהן קוק (הראי"ה קוק), מוסר אביך, פרק ב', סעיף ב'

הדרך המעשית להענקת משמעות לחיים וההדרכה להידבקות בה' היא – "בכל דרכיך דעהו". אדם צריך להשתדל לעבוד את ה' ולדעת אותו בכל פעולה שהוא עושה. בדרך זו נמצא עובד את ה' בכל מעשיו.

אין פעולה מסוימת שעל האדם לעשות כדי להשיג את תכלית חייו. אלא, בכל פעולה שהאדם עושה (בהתאם לתורה) הוא יכול להשיג את ה', לדעת אותו ולעבוד אותו. לפי הרב קוק מטרת האדם לפעול בכל מעשיו מתוך אמונה ומטרה להגדיל את כבוד ה', ובכל פעולה עליו :

1. בזמן העשייה להתרכז בעשיית הפעולה לכל פרטיה.
2. לעשות את הפעולה בשלמות.
3. לכוון בעשייתה להגדיל את כבוד ה' בעולם.

מטרת האדם - תכלית האדם בעולם

<p>מטרת האדם לפעול להגיע לשלמות רוחנית, תוך תיקון החטא הקדמון של האכילה מעץ הדעת, וכך יסלול את דרכו חזרה לגן עדן.</p>	<p>הרש"ר הירש</p>
<p>לכל דבר יש תכלית! תכלית כל פעולות האדם היא פעולת שכלו: ידיעת אמיתות ולימוד חוכמות. תכלית כל פעולות השכל היא בסופו של דבר ידיעת אחדות הבורא.</p>	<p>הרמב"ם (ההקדמה למשנה)</p>
<p>1. האדם נברא כדי להתענג על ה' ולהנות מזיו השכינה. אבל זה יכול לקרות רק בעולם הבא. העולם הזה הוא הכנה (פרוזדור) לעולם הבא. ביגיעה בקיום מצוות ודבקות בה' בעולם הזה (על אף כל המכשולים) האדם משיג את חלקו בעולם הבא. 2. מטרת האדם אינה בשביל עצמו אלא רק למען הגדלת כבוד ה' ע"י קיום המצוות ודבקות בה'.</p>	<p>הרמח"ל (מסילת ישרים): 1. פרק א' 2. פרק י"ט)</p>
<p>תכלית חיי האדם: נתינה לזולת. ע"י שהאדם עוסק בנתינה הוא מצטרף לפעולת ה' ועוזר לה' בתיקון העולם.</p>	<p>הרב דסלר (מכתב מאליהו)</p>
<p>האדם צריך לבקש את הקב"ה בכל פעולה שהוא עושה. אין פעולה מסוימת שהיא תכלית חיי האדם כי אין בעולם דבר שאינו לכבוד ה'. האדם צריך להשתדל בכל דבר שעושה לעשות בשלמות וע"י כך יידע את ה' באותו מעשה.</p>	<p>הרב קוק (מוסר אביד)</p>

לסיכום:

למדנו לעיל חמש דעות המתייחסות אל **משמעות החיים** – אל תכליתם.

הדעה הראשונה הרש"ר תכלית האדם לשאוף לחיות חיים בשלימות, מתוך חזרה בתשובה שלמה ושאיפה לשמירה על טהרת הנשמה.

הדעה השנייה הייתה דעת **הרמב"ם** בהקדמתו למשנה. לפי הרמב"ם תכלית יצירת האדם היא "לצייר בנפשו סודות המושכלות... כי תכלית העולם וכל אשר בו הוא איש חכם וטוב" - **פיתוח השכל והחכמה**.

הדעה השלישית הייתה דעת **הרמח"ל** המזהה את משמעות החיים ותכלית הבריאה בדביקות האדם בקב"ה ובפעולת האדם למען הגדלת כבוד ה' בעולם. הרמח"ל הדגיש כי **המטרה השנייה - הגדלת כבוד ה'** - היא **המטרה העיקרית**.

הדעה הרביעית הייתה דעת **הרב אליהו זסלר** בספרו **מכתב מאליהו**. לדעתו תכלית העולם היא החסד והנתינה לזולת, ורק באמצעות "כוח הנתינה" יהיה תיקון לעולם.

הדעה החמישית הייתה דעת **הראי"ה קוק** בספרו **מוסר אביך**. החידוש העיקרי בדבריו "בְּכָל דְרָכַי דַּעְהוּ" – הוא: **לכוון את כל פעולות האדם** (כולל פעולותיו בתחומי חולין) **לעבודת ה'** ולמילוי רצונו. **יש לשים לב כי בניגוד לדעות הקודמות, הדגש העיקרי במקור זה הוא הדרך המעשית באמצעותה יוכל האדם להעניק משמעות לחייו וממנה ניתן להסיק על תכלית חייו של האדם.**